משנה · מחברי זמננו · שערי תורת בבל · סדר טהרות

# שערי תורת בבל על משנה כלים

רבי זאב וולף רבינוביץ'

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# שערי תורת בבל על משנה כלים

רבי זאב וולף רבינוביץ'

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-תורת-בבל-על-משנה-כלים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

# תוכן העניינים


**פרק א** ..... 4
**פרק ב** ..... 4
**פרק ג** ..... 4
**פרק ד** ..... 5
**פרק ה** ..... 5
**פרק ו** ..... 6
**פרק ח** ..... 6
**פרק י** ..... 7
**פרק יא** ..... 7
**פרק יב** ..... 7
**פרק יג** ..... 7
**פרק יד** ..... 8
**פרק טו** ..... 8
**פרק יז** ..... 8
**פרק יח** ..... 9
**פרק יט** ..... 9
**פרק כ** ..... 10
**פרק כא** ..... 10
**פרק כד** ..... 10
**פרק כה** ..... 11
**פרק כו** ..... 11
**פרק כז** ..... 11
**פרק כח** ..... 12
**פרק כט** ..... 12
**פרק ל** ..... 12

# פרק א

## משנה ג

(פ"א מ"ג ר"ש) **כדתנן בתר דנגע בימי ספירו וכו'**.—צ"ל: כדתנן בפרק בתרא דנגעים (מ"ב) דבימי ספירו וכו'. ושוב מצאנו כן במים טהורים.

## משנה ד

(פ"א מ"ד ר"ש) **כדדרשינן בת"כ וכו' הטמא יושב תחת האילן וטהור עובר טהור ואם ישב טמא**.—צ"ל; וטהור עובר טמא טהור יושב וכו', ומה שבינתיים מיותר, וליתא בת"כ (ועי' נגעים פי"ג מ"ז ובר"ש שם). וכ"ה במים טהורים.

## משנה ו

(פ"א מ"ו) **העומר והביכורים וכו'**.—הגר"א מחק ממשנתנו "והבכורים". וטעמו משום שלא בשביל קדושת הארץ אינם מביאים אותם אלא מן הארץ, אלא מפני שהיא מצוה התלויה בארץ כתרומות ומעשרות; מה שאין כן העומר ושתי הלחם, שמפני קדושת הארץ אין מביאין אותם אלא מן הארץ, שהרי כל המנחות באות אף מחו"ל. [וכ"כ באליהו רבא.]

# פרק ב

## משנה א

(פ"ב מ"א ר"ש) **ד"ה ואין מיטמאין מגביהן וכו' נטמא תוכו טמא**.—צ"ל: נטמא תוכו נטמא גבו (עי' מ"ש בבכורות לח א). וכ"ה במים טהורים.

## משנה ב

(פ"ב מ"ב ר"ש) **ופכין הבאין מן הגליל דחביות וכו'**.—דעת הר"ש דכל זה הוא מדברי ריב"ז שחולק על ת"ק וסובר דשיעור הדקין בכל שהוא ואין להם דפנות. ואין זה מחוור. והעיקר כפי' הרמב"ם כאן, והיא סתמא וכדברי הכל.

# פרק ג

## משנה א

(פ"ג מ"א ר"ש) **ד"ה ליטהר וכו' סתמא כר"מ וכו'**.—אבל הרמב"ם (הל' כלים פי"ט ה"א וה"ג) פסק כר' יהודה דמ"ב בחבית באגוזים, ובשאר כלי חרס בזיתים, שדעתו שאין

המחלוקת אלא בחבית בלבד, וכן נראה באליהו רבא, וכן עיקר. ועי' בתוי"ט מ"ב ד"ה ר"מ.

### משנה ב

(פ"ג מ"ב ר"ש) **ד"ה בשמו וכו' תדע דכלי המחזיק מים ויין אין מחזיק שמן**.—וכ"כ הרע"ב כאן; וכ"כ ק"ע על הירושלמי סוכה (פ"ד ה"ח), והוסיף שהנסיון מעיד דשמן זב יותר מיין; וגם תוס' חדשים למכשירין פ"ג מ"ב כתב, דהחוש יעיד דשמן מתמצה מן הכלי יותר משאר כל המשקין. אבל דעת רש"י בשבת (פ ע"א ד"ה של יין) להיפך. וכ"ה האמת כאשר נסינו בידינו. וגם בלי נסיון נבין כי כן הוא באשר כי טיפה של שמן עבה יותר מטיפה של מים וטיפה של יין. ובלי ספק שהר"ש והק"ע ובעל תוס' חדשים כתבו על פי השמועה מאחרים, אבל לא חשו לנסות בידיהם אם כדבריהם כן הוא.

### משנה ז

(פ"ג מ"ז ר"ש) **ד"ה חרסית וכו' ובערוך פירש מין סיד וכו'**.—וכן עיקר. עי' בהערת הרש"ב ז"ל בתנחומא שהוציא פ' שלח אות נ"ח.

## פרק ד

### משנה א

(פ"ד סוף מ"א ר"ש) **א"נ קידוש ידים ורגלים דבעי נמי כלי וכו'**.—א"א לומר כן, שהרי מבואר בזבחים (כב א) דאין קידוש ידים ורגלים אלא בכלי שרת, ואין עושים כלי שרת של חרס, כדאיתא במנחות (כח ב), והכא בכלי חרס עסיקינן.

## פרק ה

### משנה ו

(פ"ה מ"ו פי' הרמב"ם) **אם נטמא עליונו באויר הנה לא יטמא החלק הנסתר בעפר**.—זה נפלא בעיני, שמאחר שהתנור נטמא באויר הרי הוא כולו טמא, בין בחוץ בין למעלה ובין למטה. ואין לומר דהמקום המכוסה בעפר אינו אלא כקרקע עולם, דא"כ אפי' נגע השרץ מתוכו למעלה לא יהא החלק הנסתר טמא. לכן העיקר כפי' ר"ש. וכן הסכים באליהו רבא.

### משנה יא

(פ"ה מי"א ר"ש) **ד"ה נגע בו כזית מן המת מאחוריו נעשה אב הטומאה ככלי מתכות ומטמא שנים ופוסל א' וכו'**.—צ"ע למה אינו נעשה אבי אבות הטומאה ויטמא ג' ויפסול א', שלדברי הכל כלי מתכות שנגע במת נעשה כמת עצמו (עי' ר"ש אהלות פ"א מ"ב).

## פרק ו

### משנה ג

(פ"ו מ"ג ר"ש) **החזירה לאמצעית טהורה שבטל כירה ראשונה וכו'**.—וכן פירשו אחריו הרא"ש והרע"ב. ולפ"ז מוסב דין זה על הא דהיה יכול לשפות על שתי האבנים הנשארות יורה גדולה שהיתה טמאה. ותימה הוא לומר שבנתינת אבן בינתיים תתבטל טומאת התנור. וגדולה מזה בתוספתא פ"ז הי"ג (הביאה הר"ש לעיל פ"ה מ"ז): "מילא סיד וגפסיס טמא רשב"ג מטהר". ומשמע שאף רשב"ג אינו מטהר אלא כשמילא כל חלל התנור, וגם דוקא כשמילאהו בסיד וגפסיס, דבר המתדבק אל החרס ונעשה כגוף אחד, מה שאין כן בנותן אבן אחת בינתיים. לכן נראה עיקר כפירוש הרמב"ם, שדין זה מוסב על אופן שאינו יכול לשפות עליהן יורה גדולה, שהן טהורין, וקמ"ל דאפי' השיב את האבן שבינתיים למקומה עדיין הן טהורות כל זמן שלא מירחה בטיט ויסיקנה. וכ"כ הרמב"ם (הל' כלים פט"ו הט"ז): "היו מרוחקין יתר מזה טהורה החזיר את האמצעית הרי הכל טהורה כשהיה".

## פרק ח

### משנה ג

(פ"ח מ"ג ר"ש) **ד"ה טומאה בלועה מטמאה וכו'**.—צ"ל: טומאה בלועה אינה מטמאה וכו' (עי' חולין שם ובר"ש להלן ריש מ"ה). וכ"ה במים טהורים.

### משנה ה

(פ"ח מ"ה ר"ש) **ד"ה והחמת וכו' מצילין באהל השרץ**.—בהגהות הגר"א מוחק מלת "השרץ", כי מוסב על אהל המת כבמ"א, אבל באהל השרץ אינו מציל לחכמים.

### משנה ו

(פ"ח מ"ו ר"ש) **ד"ה בית שאור וכו' דה"ל כלי אחד כדמוכח וכו'**.—צ"ל: דה"ל כל אחד כמוקף בצמיד פתיל בפני עצמו. שוב מצאתי כן במים טהורים.

### משנה ט

(פ"ח מ"ט ר"ש) **ד"ה ליזביז איסטגיות שפיות הכל אחד וכו'**.—אבל בירושלמי ע"ז ספ"ב: "הן אסטגיות הן ספיות", ומדלא אמרו נמי 'הן ליזבז' משמע דליזבז דבר אחר הוא. ועי' אדר"נ פכ"ד: "לכוס שיש לו פיספס" נראה דצ"ל: ספיות.

## פרק י

### משנה א

(פ"י מ"א) **וכלי עץ הטהורים**.—פי' דוקא בצמיד פתיל, אבל מכוסין בנסר אינם מצילים, מפני שהם כלים ודלא כר"ש.

### משנה ד

(פ"י מ"ד ר"ש) **ד"ה תניא בתוספתא וכו' וקרקרות הכלים ודופנותיהן אין ממלאין וכו'**.—צ"ל: ודופנותיהן מאחוריהן אין ממלאין וכו', - כ"ה בתוס' ספ"ז, וכן העתיק הר"ש לעיל רפ"ד. וענין "מאחוריהן" מוסב על כל הנמנין למעלה, דאילו בתוכן כבר תניא למטה בתוספתא: "שברי כלי חרס שמקבלין אפי' כל שהוא ממלאין בהן וכו'".

## פרק יא

### משנה ד

(פי"א מ"ד ר"ש) **ד"ה חלמא טיט עבה וכו'**.—עי' ר"ש אהלות פ"א מ"ב ומ"ש שם.

## פרק יב

### משנה ח

(פי"ב מ"ח ר"ש) **ד"ה אשכרוע פי' בערוך עץ ארז והוא עצי גופר וכו'**.—חסר כאן וכצ"ל: פי' בערוך עץ ארז ופירשע שבתוספתא הוא עצי גופר וכו'"[1]. וכעין זה במים טהורים.

## פרק יג

### משנה ג

(פי"ג מ"ג ר"ש) **ד"ה שינטל רובו היינו שלא ישאר ז' טפחים כדקתני בתוספתא**.—נראה מזה שדעת ר"ש לפרש מה דתני בתוספתא "נחלק לשנים ונשתייר בחרחור עד ז' טפחים ובדרבן עד ד' טפחים טמא", היינו שנחלק מרוחב החרחור והדרבן, וכיון שאין

[1] ועי' פי' הרא"ש והרע"ב ובערוך ע' אשכרוע, פקסן ב' ואדר.

בחרחור רוחב ז' טפחים, שהיה רחב תחילה פחות משהו מי"ד טפחים, וכן בדרבן שהיה רחבו תחלה פחות משהו מח' טפחים נשאר רק פחות מד' טפחים, שוב אינם ראויים למלאכתם וטהורים. אבל אין דעתנו נוחה מפירוש זה. ועינן נחלק שנשבר באמצע אורכו, ואם נשאר בחרחור עם היד אורך ז' טפחים וכן בדרבן ד' טפחים, עדיין ראויים למלאכתם והם טמאים; אבל רוחב החרחור והדרבן עדיין לא שמענו. ועי' לקמן פי"ז מ"ח, דהמרדע הקיפו טפח, ואפשר שאינו אלא עובי היד שבינתיים.

## פרק יד

### משנה ח

(פי"ד מ"ח ר"ש) **ד"ה ושל גם וכו' ולא הבנתי דבריו מה יש בין של ארכובה וכו'**.—נראה דההפרש הוא, דשל ארכובה יש בו ציר לכופפו ולפושטו כארכובה זו, שאדם פושטה וכופפה; אבל של גם אין בו ציר כל עיקר והוא כפוף לעולם וא"א לפושטו.

## פרק טו

### משנה א

(פט"ו מ"א) **כוורת הקש וכוורת הקנים וכו'**.—פי' סתם כוורת היא של עץ חלול, וכוורת כזאת אפי' היא באה במדה ה"ז טמאה לר"מ, מפני שדרך לטלטלה ממקום למקום שהרי אין דרכה לישבר מפני חוזקה, אבל כוורת הקש וכוורת הקנים הבאה במדה אין מטלטלים אותה ממקום למקום מפני רפיונה שמא תשבר (כ"ש הר"ש, וכן משמע מפי' רש"י בשבת לה א), ולכן טהורה היא לדברי הכל, מה שאין כן של עץ הבאה במדה, שהיא טמאה לר"מ כמו שנתבאר, אבל לר' יהודה גם זו טהורה. ומה ששנינו כאן "אין בין דברי ר"מ לדברי ר' יהודה אלא עריבת בעה"ב" - ענייננו דוקא כלים כנגד אלו שמנה ר' יהודה לטומאה כעין עריבת בעה"ב כנגד עריבת העבדנין, אבל בכל שאר הכלים שמנה ר' יהודה אין בהם שום כלי מאותו שם שיחלקו בהם ר"מ ור"י.

## פרק יז

### משנה ח

(פי"ז מ"ח ר"ש) **ד"ה בעובי וכו' והא דתניא בתוספתא וכו'**.—חסר כאן. ועי' מ"ש הר"ש לעיל פ"ט מ"ז. ועי' במים טהורים.

### משנה יא

(פי"ז מי"א ר"ש) **ד"ה מתכוונים וכו' דכל הני תנאי פליגי את"ק דברייתא וקיימי וכו'**.—צ"ל: את"ק ואינהו קיימי וכו'. ועי' בקרבן נתנאל על הרא"ש עירובין פ"ח אות ה', שהשיג על הר"ש. וראה מ"ש התוס' שם ל ע"ב ד"ה תרגומא. ועי' במים טהורים.

### משנה יז

(פי"ז מי"ז) **ר"ש אומר אף של פקועות וכו'**.—כעין זה אמר ר"ש גם בעוקצין פ"ג מ"ד.

## פרק יח

### משנה ב

(פי"ח מ"ב ר"ש) **ד"ה בזמן שבתוכו מעות וכו' נשמטת שרי דמיוחד דלא וכו'**.—צ"ל: "נשמטה שרי מאחר דלא הוי וכו' וכשבא למדוד אוירה מודד ראש תור: בפני עצמה. השידה בלא הקמרון: טהורה. ואע"פ וכו' על מה נחלקו על הביניים וכו' ושאין קבועין אין נמדדין עמה. פי' דמודד חללה של מגורה ולא כותליה וכו' ר"ש שזורי סבר דביניין נמדדין. וזה תימה דחשיב ליה וכו' דאין נמדדין בגובה טפח ונראה וכו' שהן נמדדין גבי עובי וכו'.

### משנה ו

(פי"ח מ"ו ר"ש) **ד"ה נשברה שניה וכו' ואע"ג דאיכא ארוכה וכו'**.—צ"ל: "ואע"ג דאיכא קצרה ושתי כרעים שהרי שתי הקצרות וארבע כרעיים קיימין אפי' הכי טהורה וכו'". וכ"ה בפי' הרא"ש, ועל פי פירושם מבואר, דענין "נשברה ארוכה" היינו ארוכה לבדה בלי הכרעיים, שהן נשארו עם הקצרות יחד.

### משנה ט

(פי"ח מ"ט פי' ברמב"ם) **עניינו שתהיה ארוכה ושתי כרעים או קצרה ושתי כרעים שהיא תטמא**.—פי' שתהא ראוייה לקבל טומאה כמו שהיא בפני עצמה. אבל אם נטמאה מטה שלימה, אפי' פירשה ממנה כרע אחת בלבד, עדיין בטומאתה עומדת, וכמו ששנינו במ"ז פרק זה.

## פרק יט

### משנה א

(פי"ט מ"א) **נימי הקשר הנוגע בצרכו טמא וכו'**.—בפי' רמב"ם ורא"ש מבואר, דזה מוסב ארישא בקשר שני החבלים הפנימי והחיצון זה בזה. אבל א"כ קשה למה יהין טמאים

נימי החבל החיצון היוצא מן הקשר, מאחר שכל החבל החיצון טהור. ואם תאמר דכיון שסופו של החבל החיצון ליארג במטה, הרי יש לו צורך בקשר זה, ונימיו טמאים כדי צרכו של קשר, א"כ יטמאו גם שיעור ג' אצבעות הסמוכות לקשר מן החבל החיצון, שהן צורכו של קשר. לכן נראה שדין בפני עצמו הוא, דנימי הקשר שישנם במטה שלימה, שנארגה מהרבה חבלים, הנוגע בצרכו טמא. וכן משמע מלשון ת"כ שהעתיק הר"ש כאן.

## פרק כ

### משנה ב

(פ"כ מ"ב ר"ש) **ד"ה תניא בתוספתא וכו' החמת וכו' ובה"א מליאה וצרורה וכו'**.—עי' לקמן פכ"ו מ"ד.

### משנה ו

(פ"כ מ"ו) **סדין שהוא טמא מדרס וכו'**.—עי' ר"ש דפירש בראוי לטמא מדרס ועשה בו שינוי מעשה טהור מן המדרס. אבל מתוספתא סוף מכילתין (מובא בר"ש פ"ו מ"ב) דתני "תמחוי שעשאו אספקלריא אע"פ שמשתמש בו טהור היה טמא ועשאו אספקלריא טמא עד שיקבענה במסמר" מבואר דבראוי לטמא אין צריכים שינוי מעשה.

## פרק כא

### משנה א

(פכ"א מ"א ר"ש) **ד"ה תניא בתוס' וכו' מיירי מידי דהוה אמודד וכו'**.—צ"ל: מדרס. מידי דהוה אמטה דלעיל וכו'. וכעין זה במים טהורים.

## פרק כד

### משנה ט

(פכ"ד מ"ט) **של זבל טמאה מדרס**.—אמרינן עלה בירושלמי סוף חגיגה: "א"ר זעירא מפני שמשתמשין בה ע"ג חביליה", פי' שדרך לישב עליה כמו שהיא מליאה עם הזבל ואין אומרים בה עמוד ונעשה מלאכתנו. וענין "חבילה" כמו שהיא (עי' לעיל ספי"ח).

## פרק כה

### משנה ו
(פכ"ה מ"ו) **ושאר כל הכלים שאינם יכולים לקבל רמונים וכו'**.—גירסת הגר"א: "ושאר כל הכלים שאינם מקבלין שאין להם אחוריים וכו'". וטעמו שאין כאן עניין לרמונים כל עיקר, אלא שהם כלים שאין להם תוך (ועי' בר"ש).

### משנה ט
(פכ"ה מ"ט ר"ש) **ד"ה כלי הקדש וכו' והא דאמר לתרומה ולא לקדש**.—חסר כאן וכצ"ל: והא דאמר כל הכלים יש להם אחוריים ותוך ובית צביטה לתרומה ולא לקדש. וכעין זה במים טהורים.

## פרק כו

### משנה ו
(פכ"ו מ"ו ר"ש) **ד"ה תניא בתוספתא וכו' עובי הצמר וכו' אע"פ שהן באין במדה טמאין**.—טעמו של דין זה מפני שאהל העשוי מצמר טמא טומאת אהלים.

## פרק כז

### משנה ה
(פכ"ז מ"ה ר"ש) **ד"ה תניא בתוספתא וכו' אפי' כל הדקל שאר תמרים שיש בו שאינן נקורין**.—אין לזה טעם. אבל בירושלמי מעשרות פ"א ה"ב מסיק דמיירי בשניקרו כולן, שלא תאמר הואיל ואין דרך הנחש לעשות כן אני אומר ענן של ציפרים שכן עליהן וניקרו. וע"ש שיש מי שסובר כדעת הר"ש.

### משנה ו
(פכ"ז מ"ו ר"ש) **ד"ה מטלית וכו' כפולות דמתני' כעין מזון וכו'**.—צ"ל: כעין עד שימול דפרישית לעיל (מ"ה).

### משנה ט
(פכ"ז מ"ט ר"ש) **ד"ה שאם נגע וכו' אי מיירי דנגע בו מדרס וכו'**.—צ"ל: דנגע בו קודם מדרס או בתר מדרס.

### משנה יא
(פכ"ז מי"א) **אלו ואלו מתכונין להקל**.—כעין זה בעירובין פ"ח מ"ב.

## פרק כח

### משנה ה
(פכ"ח מ"ה ר"ש) **ונאסר לתשמיש ראשון ולכך לא חשיב שינוי מעשה.**—צ"ל: ולכך חשיב שינוי מעשה.

### משנה ו
(פכ"ח מ"ו ר"ש) **ד"ה תניא בתוספתא וכו' אם נתונין על הכסא ובשרו נוגע בכסא טמא וכו'.**—מזה ששנינו לעיל פכ"ז מי"ב מוכח שט"ס בתוספתא כאן, וצ"ל להיפך, וכ"ה בתוספתא סוף מכילתין (מובא בר"ש לקמן פכ"ט מ"א, ע"ש).

## פרק כט

### משנה א
(פכ"ט מ"א ר"ש) **ד"ה פיקרסין וכו' ובפ' אלו מגלחין.**—הגרי"ב העיר, שהגיה בערוך ע' אפיקרסין. אבל אין צורך בזה, כי דברי הערוך שם מוסבים אלמעלה (דשם איתא אפרקסותו אינה מעכבת) ולא אלמטה.

### משנה ח
(פכ"ט מ"ח) **בה"א שמונה.**—פי' ופחות מכאן אינו ראוי למלאכה ואינו חיבור, ולפ"ז ב"ה לקולא, ולכן לא נמנה בעידיות.

## פרק ל

### משנה א
(פ"ל מ"א ר"ש) **ד"ה תניא בתוספתא וכו' דכל כלי עץ הבאין במדה טהורין.**—אין למדין מן הכללות, שהרי לעיל פט"ו מ"א מבואר, שיש כלי עץ הבאים במדה שהם טמאים.

### משנה ד
(פ"ל מ"ד ר"ש) **ד"ה תניא בתוספתא וכו' דכלי זכוכית יש להן טהרה.**—עי' שבת (טו ב) דמסיק, דכלי זכוכית אין להן טהרה במקוה. והא דתנן במקואות (פ"ט מ"ה). "ואלו חוצצין בכלים הזפת והמור בכלי זכוכית" מוקמי לה בשניקבו והטיף לתוכן אבר, ור"מ היא דאמר הכל הולך אחר המעמיד. וכן פסק הרמב"ם (הל' כלים פ"א ה"ה). אבל נראה שהר"ש היה גורס בשבת (טז א): "אלא כיון דכי נשברו יש להם תקנה שוינהו רבנן ככלי מתכות". והיינו שכאן חזרו ממה שאמרו למעלה שם "שוינהו רבנן ככלי חרס". וע"ש

תוס' ד"ה "אלא כיון". וע"ש (טז ב) בפי' ר"ח שכתב: "ורב אשי נמי סבר דיש להן טהרה במקוה והכי הלכתא". וכן נראה באמת מפשטא דמשנתנו דמקואות הנ"ל, ואשינויא לא סמכינן.